

Η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στον καιρό της κρίσης

του Δρα Γεωργίου Βούτσινου¹
Επίτιμου Συμβούλου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Η οικονομική κρίση μάς αναγκάζει να επικαιροποιήσουμε την συζήτηση που διαχρονικά επεκράτησε τις προηγούμενες δεκαετίες σε ότι αφορά την σχέση εκπαίδευσης και οικονομίας. Θα ήταν χρήσιμο λοιπόν να υπενθυμίσουμε ότι σε διάφορες περιόδους υπήρξαν σε πολλές χώρες πολλοί που επέμεναν και επιμένουν, ότι αν η εκπαίδευση προγραμματιστεί με βάση τις ανάγκες της οικονομίας, τότε θα λυθούν πολλά από τα κατά καιρούς, αλλά και τα σημερινά προβλήματα και ειδικότερα όσα αφορούν τη νεολαία. Ωστόσο, η σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και οικονομίας είναι αφενός ανεπαρκής ως εργαλείο ανάλυσης και επίλυσης των σχετικών προβλημάτων, αφετέρου δεν είναι σχέση μονοσήμαντη, όπως πολλοί υποστηρίζουν, θεωρώντας την εκπαίδευση λίγο - πολύ ως εξαρτημένη μεταβλητή των οικονομικών αναγκών. Κάτω από αυτό το πρίσμα, όταν μιλάμε για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ως μέσα ικανοποίησης δεδομένων οικονομικών αναγκών, εννοούμε ότι καλύπτουμε ένα μόνο μέρος, έστω το κυριότερο, μιας συνολικότερης εκπαιδευτικής πολιτικής.

Στις προηγμένες κοινωνίες βέβαια έχει ενισχυθεί, με την πάροδο των χρόνων, η διαπίστωση ότι η εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούν σημαντικές συνιστώσες μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για οικονομική ευρωστία και πολιτική ανάπτυξη. Οι τακτικές που ακολουθούνται στην επαγγελματική εκπαίδευση διεθνώς συνδέονται με τις εθνικές φιλοδοξίες και τα επιτεύγματα της οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι, επηρεάζονται από παλιές επιτυχίες και αποτυχίες καθώς και από μελλοντικές ελπίδες. Υπάρχει μια αναγνωρισμένη ισχυρή στατιστική σχέση ανάμεσα στα εκπαιδευτικά επιτεύγματα και την οικονομική ανάπτυξη, αλλά δεν είναι απλά μια σχέση αιτίας και

¹ Έχει διατελέσει:

Γενικός Γραμματέας του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ),
Πρόεδρος του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ),
Ειδικός Γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας

αποτελέσματος. Μολονότι η γνώση των λεπτομερειών της σχέσης παραμένει ατελής, κανένα πολιτικό σύστημα στις μέρες μας δεν μπορεί να πορευθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς να αναγνωρίζει ότι η προσφορά των εκπαιδευτικών υπηρεσιών εμπλουτίζει την ποιότητα και την ικανότητα της εργασίας και στην πορεία βελτιώνει την δυνατότητα εύρεσης εργασίας και ευελιξίας.

Με βάση τα παραπάνω θα λέγαμε ότι η εκπαίδευση και ειδικότερα βέβαια η επαγγελματική εκπαίδευση δεν εξετάζεται πλέον ως ένας κλειστός απροσπέλαστος χώρος ο οποίος είναι ξεκομμένος από το οικονομικό και κατ' επέκταση κοινωνικό γίγνεσθαι. Γίνεται ολοένα και πιο εμφανές ότι οι στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων, κυρίως των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, επικεντρώνονται στην αποδοτικότητα των οικονομικών συστημάτων και οι σκοπούς καθορίζονται περισσότερο σε σχέση με την 'ζήτηση της αγοράς' και λιγότερο σε σχέση με τις 'κοινωνικές ανάγκες'.

Από την άλλη πλευρά δεν πρέπει να μας διαφεύγει της προσοχής ότι η επαγγελματική εκπαίδευση ως μέρος της όλης εκπαίδευσης ακολουθεί όλες τις σύγχρονες τάσεις καθώς και τις σύγχρονες αντιλήψεις και μεθόδους της Γενικής Παιδαγωγικής και Διδακτικής. Παρόλα αυτά, η επαγγελματική εκπαίδευση έχει αναπτύξει την δική της δυναμική και δομή, αφού συνδέεται άμεσα με χώρους εκτός της αμιγώς εκπαιδευτικής κοινότητας, όπως ο πρωτογενής τομέας παραγωγής, ο βιοτεχνικός και βιομηχανικός τομέας, η αγορά εργασίας, η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων, κ.ά.

Κρατάμε λοιπόν ως ένα πλαίσιο σκέψης, ως μια πλατφόρμα θεμελιωδών στοιχείων απαραίτητων για τις ανάγκες σχεδιασμού εκπαιδευτικής πολιτικής της επαγγελματικής εκπαίδευσης το διττό χαρακτήρα της : από τη μια ότι είναι ένα κομμάτι της όλης εκπαίδευσης και επομένως οφείλει να ακολουθεί τις γενικές αρχές και τους κανόνες της, από την άλλη την ιδιαίτερη σχέση της, αλλά και την ξεχωριστή της αποστολή σε σχέση με την οικονομία και την ανάπτυξη μιας χώρας.

Ας δούμε τα δεδομένα που έχουμε σήμερα στη χώρα μας. Και αυτό γιατί δεν νοείται σχεδιασμός εκπαιδευτικής πολιτικής εν κενώ. Δεν νοείται, δεν γίνεται καμιά πολιτική, πολύ περισσότερο εκπαιδευτική πολιτική στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης να χαράσσεται ή να αξιολογείται ανεξάρτητα/ξεκομμένη από το περιβάλλον, το οικονομικό περιβάλλον, την κατάσταση εν τέλει της χώρας.

Η χώρα μας σήμερα πλήττεται από μια πρωτοφανή κρίση με αποτέλεσμα η ανεργία να εκτοξεύεται και η ύφεση να βαθαίνει. Ένα από τα αποτελέσματα της βαθιάς αυτής ύφεσης είναι και η περικοπή των επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό, παρόλο ότι η σημασία της εκπαίδευσης και κατάρτισης σε αυτές τις συνθήκες καθίσταται ακόμη μεγαλύτερη όταν η οικονομία βρίσκεται σε τέτοια καθοδική πορεία. Και αυτό, δηλαδή αυτή η αυξανόμενη σημασία στην περίοδο της κρίσης, είναι κάτι που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί αφού η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, αποδεδειγμένα σε κάποιο βαθμό σε μικροοικονομικό επίπεδο βοηθά στην απόκτηση υψηλότερου εισοδήματος, ενώ σε μακροσκοπικό επίπεδο συντελεί στη βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της προσαρμοστικότητας του κάθε εργαζομένου στις τεχνολογικές εξελίξεις. Αλλά και από την άλλη πλευρά αν το δει κανείς, η οικονομία που αναδύεται από μια ύφεση δεν είναι ποτέ όμοια με αυτή που είχε περιπέσει σε κρίση. Επομένως οι αναμενόμενες στην οικονομία αλλαγές δημιουργούν υποχρεωτικά την ανάγκη για νέες δεξιότητες, επομένως η σημασία της ΕΕΚ ενισχύεται.

Η σωστή, επομένως, εκπαίδευση των νεοεισερχόμενων στελεχών στην αγορά εργασίας και η επανεκπαίδευση του υφιστάμενου προσωπικού αποκτά σήμερα μεγαλύτερη από ότι, συνήθως, σημασία, καθώς συνιστά έναν πολύ σημαντικό παράγοντα τόσο για τη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης όσο και για την άμβλυνση, κατά το δυνατόν, σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων, όπως η ανεργία και το ασφαλιστικό.

Με δεδομένη επομένως την αυξανόμενη σημασία της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ας δούμε τι αλλαγές πρέπει κατά τη γνώμη μας να γίνουν για την ενίσχυσή της και τι αλλαγές δεν έπρεπε πρόσφατα να έχουν γίνει.

Κυρίες και κύριοι,

Οι αλλαγές στην εκπαίδευση δεν επιτρέπεται να γίνονται αβασάνιστα. Δεν μπορεί να γίνονται για ψύλλου πρήδημα, ή έτσι απλά για να γίνουν. Στην εκπαίδευση, το χειρότερο που έχει να κάνει κάποιος είναι να αλλάζει εκ βάθρων και απότομα τα πράγματα και μάλιστα σε σύντομα χρονικά διαστήματα. Οι αλλαγές πρέπει να γίνονται με μέτρο και αφού έχει προηγηθεί μελέτη. Αυτός είναι ένας κανόνας που απαντάται σε όλες τις χώρες που σέβονται τα εκπαιδευτικά τους συστήματα. Αν οι αλλαγές στην εκπαίδευση δεν οδηγούν στη θεραπεία διαπιστωμένων αδυναμιών και δεν έχουν διορθωτικό χαρακτήρα και όχι κατ' ανάγκην διαρθρωτικό, τότε απλά στα παλαιά προβλήματα και τις παλαιές αδυναμίες προσθέτουν καινούριες.

Κυρίες και κύριοι,

Τα τελευταία 30 χρόνια έχουν επιχειρηθεί πολλές αλλαγές – «μεταρρυθμίσεις» (έχει χαθεί και η πραγματική έννοια της μεταρρύθμισης) στην επαγγελματική εκπαίδευση. Τις περισσότερες φορές όμως οι αλλαγές δεν προέκυψαν ως αποτέλεσμα εμπειρισματομένης επιστημονικής έρευνας και αξιολόγησης της προϋπάρχουσας κατάστασης. Η διαίσθηση περισσότερο και η επιθυμία των πολιτικών να συνδέουν το όνομά τους με κάτι καινούργιο πρυτάνευε συνήθως στις οποιεσδήποτε αλλαγές. Και όπου υπήρξαν πράγματι σοβαρές μελέτες που οδήγησαν σε θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις, πραγματικές μεταρρυθμίσεις, που αφήσαν πράγματα, όπως αυτές του Ν. 576/77 με τον οποίο καθιερώθηκε στην ουσία η επαγγελματική εκπαίδευση στη λυκειακή βαθμίδα και του Ν. 2009/92 με τον οποίο καθιερώθηκε η επαγγελματική κατάρτιση με την ίδρυση των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, με την πάροδο του χρόνου, η αδράνεια στην παρακολούθηση και η έλλειψη συστηματικής ένταξης των προγραμμάτων τους στα κατά καιρούς, αν υπήρξαν, αναπτυξιακά μοντέλα της χώρας, οδήγησαν στην αποδυνάμωση και την απαξίωση των αποτελεσμάτων τους. Για να είμαι δίκαιος δεν πρέπει να ξεχάσω στις αναφορές μου αυτές τα ΕΠΑ που πράγματι φάνηκε ότι θα έδιναν μια νέα πνοή, θα έλεγα ότι έπνευσε μαζί τους ένας άνεμος ανανέωσης. Βέβαια μέσα στην υπερβολή που μας διακρίνει, χαρακτηρίστηκαν από τους ιδρυτές τους και φαλκιδεύτηκαν, ως ο ένας και μοναδικός τύπος Λυκείου που θα εφαρμόζονταν στη χώρα, κάτι που ήταν ανέφικτο για τα δεδομένα του κόστους και της απαιτούμενης υποδομής τους. Τελικά καταργήθηκαν απο΄ μια άλλη αλλαγή-«μεταρρύθμιση» μιας Κυβέρνησης του ιδίου κόμματος που τα είχε ιδρύσει. Όπως επίσης άξια μνείας είναι και η πολύ ποιοτική και

μεγάλη σε όγκο δουλειά που έγινε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε Προγράμματα Σπουδών και διδακτικά βιβλία στο πλαίσιο βέβαια ενός αποτυχημένου κατά τη γνώμη μου μοντέλου επαγγελματικής εκπαίδευσης αυτό των ΤΕΕ με τον κατακερματισμό σε πάνω από 80 ειδικότητες, ένα μοντέλο που προσidiaζε περισσότερο σε κατάρτιση , αλλά που ούτε αυτό ήταν.

Για να δούμε όμως σήμερα , τον καιρό δηλαδή της κρίσης πώς πορευόμαστε; Δηλαδή σε μια περίοδο που αν μη τι άλλο θα πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί σε αυτά που αποφασίζουμε, γιατί πέραν των άλλων κάθε αλλαγή χρειάζεται πόρους που δεν τους έχουμε.

Κυρίες και Κύριοι,

Πρόσφατα ψηφίστηκε ο Νόμος (Ν4186/ΦΕΚ Α193/17-9-2013) που αφορά στη Γενική και Επαγγελματική δευτεροβάθμια Εκπαίδευς με το ενδιαφέρον μας να επικεντρώνεται, σε ότι αφορά στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και στις κύριες εκπαιδευτικές της μονάδες τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ). Θα περιορισθούμε μόνο στα θεμελιώδη για να βγάλουμε κάποιο συμπέρασμα για την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα αυτής της παρέμβασης.

Απαράβατη προϋπόθεση προκειμένου να σχεδιαστεί εκπαιδευτική πολιτική και να δρομολογηθούν αλλαγές στην εκπαίδευση είναι η επαρκής και τεκμηριωμένη επιστημονικά αξιολόγηση της **υφιστάμενης κατάστασης**. Αυτή μόνο μπορεί να οδηγήσει εκ του ασφαλούς στην ανίχνευση, διαπίστωση και διατύπωση των αναγκών, των κενών και των αδυναμιών του συστήματος. Στη συνέχεια οι προτεινόμενες αλλαγές- τροποποιήσεις πρέπει να στοχεύουν στην κάλυψη των διαπιστωθεισών αναγκών, αφού διασφαλιστεί ότι οι προτάσεις αυτές μπορούν να εφαρμοσθούν τόσο από τεχνικής, όσο και από οικονομικής πλευράς. Όταν πρόκειται για την Επαγγελματική Εκπαίδευση μπορεί να υπάρξει και κάτι άλλο, ιδιαίτερα σημαντικό που να επιβάλλει τροποποιήσεις: **η αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας**. Αυτό όμως δεν είναι η περίπτωση μας, αφού σοβαρή και συγκροτημένη Εθνική Αναπτυξιακή Πολιτική δεν υπάρχει, ούτε φαίνεται να σχεδιάζεται από κάποιο οικονομικό επιτελείο. Είναι πρόσφατη άλλωστε η πολύ έντιμη και ειλικρινής, ήκιστα όμως τιμητική δήλωση του Υπουργού Οικονομικών κ. Στουρνάρα ότι το μόνο σχέδιο που υπάρχει είναι το μνημόνιο, που ως προς την αναπτυξιακή του διάσταση δεν

χρειάζεται να ασχοληθούμε. Επίσης καμιά επιστημονικά τεκμηριωμένη αξιολόγηση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης από την πλευρά του αρμόδιου Υπουργείου ή των φορέων που θα μπορούσαν να την έχουν διεξάγει δεν έχει διενεργηθεί εδώ και χρόνια. Η τελευταία αξιολογη μελέτη για την επαγγελματική εκπαίδευση έγινε από τον Σταμάτη Παλαιοκρασσά και την ομάδα του στο ΠΙ εν έτει 2008, η οποία υποστήριζε ότι η μορφή του ΕΠΑΛ, που άλλαξε ο νέος Νόμος, ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά όχι αρκετά ικανοποιητική για να λύσει τα διάφορα προβλήματα. Θα συμφωνήσω ότι ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά έπρεπε να είναι περισσότερο τολμηρή. Δεν φαίνεται λοιπόν να υπήρχε αποχρών λόγος για αυτές τις πρόσφατες αλλαγές στο νέο Νόμο. Για να δούμε όμως την ποιότητα των αλλαγών.

Κυρίες και Κύριοι,

Η εκπαιδευτική πολιτική οφείλει να προσανατολίζει κατάλληλα το Εκπαιδευτικό Σύστημα, ώστε το σχολείο να ανταποκρίνεται στον πραγματικό του ρόλο, που είναι όπως είπαμε κατ' εξοχήν επενδυτικός για τα άτομα που προορίζονται να στελεχώσουν την οικονομία ενός τόπου. Είναι βέβαιο ότι το κύριο βάρος εδώ πέφτει στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Το ανθρώπινο κεφάλαιο που είναι ο βασικός συντελεστής για την ανάπτυξη, δεν επιτρέπεται να αντιμετωπίζεται ως μάζα, γιατί το ανθρώπινο κεφάλαιο χαρακτηρίζεται από ζωογόνο διαφορετικότητα. Γι αυτό και η πλειονότητα των αναλυτών διεθνώς υποστηρίζει ότι είναι **λάθος** η αυστηρή σχεδίαση και η εφαρμογή προγραμμάτων εξειδικευμένων τεχνικών γνώσεων και ικανοτήτων στις **μικρές ηλικίες των μαθητών**.

Εξάλλου, η ένταξη στην αγορά εργασίας διευκολύνεται όταν ο νέος σε ηλικία εκπαιδευόμενος παρακολουθεί προγράμματα τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που προσφέρουν μια **ευρύτητα** τεχνολογικής και γενικής εκπαίδευσης και όχι εξειδίκευση με τη στενή επαγγελματική έννοια. Η ευρύτητα των σπουδών του δίνει τη δυνατότητα να είναι υποψήφιος σε ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων **κατάρτισης και επομένως απασχόλησης**- κάνω τη διάκριση εκπαίδευσης και κατάρτισης- θα επανέλθω επ' αυτού στη συνέχεια. Η στενή εξειδίκευση **νωρίς** έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται ο κίνδυνος παγίδευσης των εκπαιδευομένων σε τομείς και γνώσεις που γρήγορα θα γίνουν ξεπερασμένες, ως αποτέλεσμα του ρευστού και αβέβαιου μελλοντικού εργασιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

Ένας επιπλέον σοβαρός λόγος που για τη χώρα μας αυτός ο κίνδυνος γίνεται πιο απειλητικός είναι γιατί βρισκόμαστε στο κέντρο μιας βαθιάς οικονομικής κρίσης με αόρατο το χρόνο εξόδου από αυτήν και χωρίς κάποιο αναπτυξιακό πρόγραμμα, ώστε να υπάρχει έστω μια κατεύθυνση για το που πάμε. Και ήδη αναφερθήκαμε ότι η οικονομία όταν τελειώσει η κρίση (άγνωστο πότε) θα είναι εντελώς άλλη από αυτή που είχε περιπέσει σε κρίση.

Τι κάνει ο νέος νόμος; **Ακριβώς το αντίθετο από αυτό που θα έπρεπε.** Υποχρεώνει τους δεκαπεντάχρονους μαθητές από την Α' τάξη του Επαγγελματικού Λυκείου να επιλέξουν Τομέα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και επομένως έναρξη της πορείας τους προς μια επαγγελματική διαδρομή, χωρίς επί πλέον να γνωρίζουν τί άλλο υπάρχει. Λείπει δηλαδή μια ορθολογικά σχεδιασμένη εισαγωγική Α' τάξη στην οποία θα διαγράφετο μια πλήρης κατά το δυνατόν εικόνα των βασικών επαγγελματικών τομέων, ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση, με λιγότερους κινδύνους αστοχίας, να επιλέξουν τον τομέα της αρεσκείας τους στην Β' τάξη, ο νέος νόμος έφερε ένα χρόνο νωρίτερα την επιλογή επαγγελματικού τομέα. **Λανθασμένος ο αρχικός, ο βασικός σχεδιασμός.** Οι δε ειδικότητες αρχίζουν από τη Β' τάξη. Δηλαδή **επιτείνεται η πρόωγη εξειδίκευση** στην οποία αναφερθήκαμε ήδη.

Ένας άλλος στοιχειώδης κανόνας στην εκπαίδευση είναι ότι δεν μεταφέρεις ποτέ αυτούσιο κάτι που εφαρμόζεται σε μια άλλη χώρα, σε μια άλλη οικονομία, σε μια διαφορετικά δομημένη κοινωνία. Αυτό δεν είναι δογματικό, είναι απόλυτα αξιακό και πρακτικό. Γιατί η εκπαίδευση απευθύνεται στη κοινωνία, στη δική σου κοινωνία με τα δικά της χαρακτηριστικά και επειδή μιλάμε για την επαγγελματική εκπαίδευση απευθύνεται και στη δική σου οικονομία και αγορά εργασίας. Αν δεν εξετάσεις τις δικές σου συνθήκες, αν δεν σχεδιάσεις γι αυτές, αν δεν κάνεις τις κατάλληλες προσαρμογές που ταιριάζουν στο δικό σου περιβάλλον το μοντέλο καταρρέει.

Αυτή η αναφορά πάλι με αφορά το νέο Νόμο, με τον οποίο καθιερώνεται και μεταδευτεροβάθμιος κύκλος στο Επαγγελματικό Λύκειο με τη μορφή της μαθητείας. Όμως τί οργανική σχέση μπορεί να έχει με τη λυκειακή εκπαίδευση ένα

έτος μαθητείας το οποίο μάλιστα εξ ανάγκης θα στηρίζεται, όχι στο Υπουργείο Παιδείας αλλά στον ΟΑΕΔ; Και δεν σκέφτηκε κανείς ότι το δυαδικό αυτό σύστημα μπορεί να θεωρείται αποτελεσματικό για άλλες κοινωνίες, άλλες οικονομίες, άλλες δομές και άλλες νοοτροπίες (Γερμανία), αλλά δεν ταιριάζει και δεν πρόκειται να στεριώσει στην ελληνική εκπαίδευση; Άλλωστε το σύστημα μαθητείας που κάποιοι τώρα ανακάλυψαν, είναι χρόνια γνωστό στη χώρα μας, αλλά με πολύ περιορισμένη εφαρμογή και μόνο στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ (επιπέδου Επαγγελματικών Σχολών, επιπέδου επαγγελματικής κατάρτισης 2).

Η ανάγκη για μεταδευτεροβάθμιο κύκλο Επαγγελματικής Κατάρτισης, και όχι Επαγγελματικής Εκπαίδευσης η οποία τελειώνει με την Γ΄ τάξη του ΕΠΑΛ, έχει καλυφθεί από το 1992 με το Νόμο 2009/92 και την καθιέρωση των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (IEK).

Ποιος είναι ο λόγος που επέβαλε τη δημιουργία ενός 4^{ου} χρόνου μαθητείας που είναι έξω από τη λυκειακή λογική και προσιδιάζει περισσότερο με την κατάρτιση; Μήπως η ερώτηση θα έπρεπε να είναι **ποιος το επέβαλε; και για ποια αγορά εργασίας;**

Η χώρα διαθέτει τις δομές για ευέλικτη και αποτελεσματική επαγγελματική κατάρτιση. Αντί να θεραπευθούν τα προβλήματα στα IEK και να βελτιωθεί την αποτελεσματικότητά τους με γνώμονα την ελληνική αγορά εργασίας, φαίνεται να είμαστε διατεθειμένοι, στις μέρες της κρίσης, να ξοδέψουμε πόρους και χρήματα για ένα νέο έτος μαθητείας που εν πολλοίς θα αποδειχθεί στη πράξη ότι είναι ατελέσφορο για τις ανάγκες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Δεν θα σας κουράσω άλλο με αναφορές στο νέο Νόμο. Περιορίστηκα σε ορισμένα θέματα που αναδεικνύουν την παντελή έλλειψη βασικών θεμελιωδών αρχών και κανόνων που καθιστούν αποτελεσματική την Επαγγελματική Εκπαίδευση. Αλλά δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι, πέραν της αυτοτελούς σπουδαιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικά στη παρούσα οικονομική συγκυρία της χώρας, η εκπαίδευση είναι ένα σύστημα και, όπως σε οποιοδήποτε σύστημα, αλλαγές σε ένα ή περισσότερα μέρη συνεπιφέρουν ανάλογες αλλαγές και στα υπόλοιπα μέρη. Και τα πρώτα που επηρεάζονται άμεσα είναι τα πιο συναφή, όπως αυτό της Επαγγελματικής

Κατάρτισης , που πρέπει να διέπεται από άλλους κανόνες, αυτούς της ευελιξίας, της διαρκούς παροχής, αναπροσαρμογής και εκσυγχρονισμού των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού.

Και τώρα είμαστε εδώ στον καιρό της κρίσης . Πως αντιμετωπίζουμε τα ζητήματα αυτά; Η οικονομική κρίση στην οποία έχει βυθιστεί η χώρα, με την ανεργία να αυξάνεται με ρυθμούς πέραν από τις προβλέψεις, με το χρέος να αυξάνεται διαρκώς σε συνάρτηση με το ΑΕΠ που συρρικνώνεται, δημιουργεί ορατούς κινδύνους για την κοινωνική συνοχή μας. Ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να ανταποκριθεί η χώρα, μαζί και η εκπαίδευση και η κατάρτισή της θα είναι καθοριστικός για το μέλλον μας. Αν συνεχίσουμε «όπως συνήθως» είναι βέβαιο ότι θα περάσουμε οριστικά στο περιθώριο. Δυστυχώς βλέπουμε ότι όχι μόνο δεν άλλαξε κάτι , όχι μόνο ότι συνεχίζουμε «όπως συνήθως», άλλα μάλλον έχουμε μια συνεχιζόμενη έκπτωση αξιών και μια συνεχιζόμενη πτώση στην ποιότητα των ενεργειών μας.

Κυρίες και Κύριοι,

Αν η κρίση, πέραν των δεινών που έχει επιφέρει, είναι και μια ευκαιρία, ή η αφορμή για επαναπροσδιορισμό των αξιών γενικότερα στη χώρα, κάτι με το οποίο νομίζω πρέπει να συμφωνήσουμε, θεωρώ ότι στα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ο επαναπροσδιορισμός και ο επανασχεδιασμός είναι εκ των ων ουκ άνευ. Και βέβαια να σχεδιάσουμε για τις δικές μας ανάγκες, για την ελληνική εκπαίδευση και για την ελληνική αγορά εργασίας.

Το πρώτο που θεωρώ κρίσιμο, όσο και αν ακούγεται περίεργο, είναι να υπάρξει συντονισμός και κοινός σχεδιασμός, τόσο μεταξύ επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, όσο και μεταξύ των διαφόρων τύπων κατάρτισης. Γιατί όσο και αν ακούγεται αφελές, η πραγματικότητα είναι ότι ποτέ, με ευθύνη όλων μας, δεν είδαμε από κοινού, δεν σχεδιάσαμε από κοινού την επαγγελματική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, που και οι δυο πρέπει να προετοιμάζουν ή αποδίδουν έτοιμο δυναμικό αντίστοιχα **στην ίδια αγορά εργασίας**. Εμείς για χρόνια συμπεριφερόμαστε σαν να πρόκειται για εκπαιδευτικούς θεσμούς άλλης χώρας.

Ας κάνουμε τα πράγματα πιο απλά, μετρήσιμα. Τι χρειαζόμαστε στο επίπεδο που συζητάμε; Χρειαζόμαστε επαγγελματική εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση και δια βίου εκπαίδευση. Συμπλεκόμενες, αλληλοσυμπληρούμενες και ταυτόχρονα διακριτές ως προς την εξειδικευμένη αποστολή τους, αλλά και κοινά σχεδιαζόμενες.

Χρειαζόμαστε μια στέρεη τυπική επαγγελματική εκπαίδευση με εύρος, που θα δίνει βασικές επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες σ' έναν ευρύτερο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ή επαγγελμάτων. Θα είναι η πλατφόρμα. Με κοινή, προσανατολιστικού χαρακτήρα Α' τάξη, ώστε να μην επιλέγουν τα παιδιά 'στα τυφλά' τον Τομέα στη Β' τάξη. Όχι πολλές ειδικότητες, Θα τη χαρακτηρίζαμε Γενική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Το ζητούμενο από αυτήν είναι ευρείες επαγγελματικές γνώσεις, ώστε να είναι σε θέση ο απόφοιτος, όταν παρουσιάζονται οι ευκαιρίες για συγκεκριμένη θέση εργασίας, με την **εξειδικευμένη κατάρτιση** να μπορεί να ανταπεξέλθει.

Αφετέρου χρειαζόμαστε μια ευέλικτη και αποτελεσματική επαγγελματική κατάρτιση, αφού αποκατάσταθεί η φυσιογνωμία των Ι.Ε.Κ. ως ιδρυμάτων κατάρτισης. Προς τούτο είναι απαραίτητο:

- οι εκπαιδευτές να προέρχονται από την αγορά εργασίας- όχι από την εκπαίδευση- και να είναι καταξιωμένα επαγγελματικά στελέχη σ' αυτήν

- τα προγράμματα κατάρτισης να συντάσσονται με βάση τις εκάστοτε ανάγκες αγοράς εργασίας και να μην παγιώνονται οι ειδικότητες όπως γίνεται στα σχολεία.

- Αξιολόγηση των υφιστάμενων Ι.Ε.Κ., σε ό,τι αφορά τη λειτουργικότητά τους και την ανταπόκρισή τους στις τοπικές ανάγκες της περιοχής τους και τη ορθολογική χωροταξική κατανομή τους.

Να σταματήσει επιτέλους η όλο και μεγαλύτερη **σχολειοποίησή** τους.

Όμως κυρίες και κύριοι ,

Χωρίς ένα κεντρικό επανασχεδιασμό όλων των μορφών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με γνώμονα τόσο τον κοινό σχεδιασμό τους, όσο και την προσαρμογή τους στο διεθνοποιημένο περιβάλλον εργασίας και στην Ελληνική πραγματικότητα, δεν πρόκειται να κάνουμε κάτι, δεν μπορεί να περιμένουμε αποτελέσματα. Και ο κοινός αυτός σχεδιασμός οφείλει να προσαρμοσθεί στο ζητούμενο **αναπτυξιακό μοντέλο της χώρας**. Αν δεν υπάρξει σοβαρή και συγκροτημένη αναπτυξιακή

πολιτική, είναι βέβαιο ότι δεν θα βγει η χώρα από την ύφεση και καμιάς μορφής εκπαίδευση δεν θα μπορέσει να βοηθήσει.

Αν δούμε την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, και έτσι πρέπει, ως ένα σύστημα παραγωγής επαγγελματικών προσόντων, θα πρέπει παράλληλα να δεχθούμε ότι η αποτελεσματικότητα του συστήματος παραγωγής επαγγελματικών προσόντων είναι συνάρτηση του βαθμού σύνδεσής του με την αγορά εργασίας. Η αγορά εργασίας, όπως όλοι οι οικονομικοί θεσμοί, λειτουργεί δυναμικά και επομένως η συνεχής παρακολούθησή της είναι δύσκολο έργο.

Έτσι, κρίνεται απαραίτητη η αξιόπιστη λειτουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης επαγγελματικών προσόντων, που να τροφοδοτεί συνεχώς με τις απαραίτητες πληροφορίες τους σχεδιαστές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ένας τέτοιος μηχανισμός είναι επιβεβλημένο να είναι ανεξάρτητος από τους θεσμούς της προσφοράς κατάρτισης και πρέπει να εποπτεύεται από τους κοινωνικούς εταίρους.

Είναι, επομένως, καιρός να δούμε τις αλλαγές που χρειάζονται να γίνουν στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση υπό το πρίσμα της ανταπόκρισής της σε νέο, σύγχρονο σύστημα επαγγελματικών προσόντων. Ας αρχίσει ο νέος σχεδιασμός, σωστά δηλαδή, από το τέλος της διαδικασίας. Να δούμε επιτέλους τι προϊόν θέλουμε και να διαμορφώσουμε τα περιεχόμενα των σπουδών, τη διδακτέα ύλη, την επιμόρφωση των διδασκόντων, τα μέσα εκπαίδευσης και κατάρτισης με βάση ξεκάθαρα και όχι θολά επίπεδα επαγγελματικών προσόντων με τη δημιουργία σύγχρονου Εθνικού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων το οποίο επί χρόνια ακούμε ότι κτίζεται, αλλά στην πράξη δεν το βλέπουμε. Και αφού καταλήξουμε, να σταματήσουμε τις συνεχείς αλλαγές, να καταφεύγουμε πιο συχνά σε εσωτερικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, σε αυτές που διορθώνουν τα λάθη και τις αδυναμίες και βελτιώνουν την ποιότητα. Σε αυτές που δεν θα προσφέρονται για εξυπηρέτηση της ματαιοδοξίας των πολιτικών, αλλά που θα αισθανθούν οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές, οι γονείς και οι κοινωνικοί εταίροι.

Τέλος, δεν θα πρέπει να παραγνωρίσουμε τη σημασία της Δια Βίου Μάθησης που στις σημερινές συνθήκες είναι ίσως ο καλύτερος τρόπος, το τελευταίο μαξιλάρι για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η αυξανόμενη σπουδαιότητά της

οδηγεί στην ανάπτυξη ρυθμίσεων που υποστηρίζουν την αποτίμηση και αξιοποίηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων – κυρίως δε την επικύρωση της άτυπης και ανεπίσημης μάθησης και τη μεταφορά διδακτικών μονάδων.

Σήμερα η επικρατούσα τάση είναι η όλο και μεγαλύτερη αξιοποίηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο τα αποτελέσματα του τι μπορεί να κάνει κάποιος ύστερα από μια μαθησιακή εμπειρία, ανεξαρτητοποιούνται από τη διάρκεια, από το χώρο διεξαγωγής ή ακόμα και από το περιεχόμενο του προγράμματος. Αυτό προσδίδει ευελιξία και φέρνει πιο κοντά τις διάφορες μορφές μάθησης στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Το ίδιο απαραίτητη με τη λειτουργία μηχανισμού παρακολούθησης επαγγελματικών προσόντων, στην οποία αναφερθήκαμε πριν, κρίνεται και η δημιουργία αξιόπιστου συστήματος πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων. Ένα τέτοιο σύστημα προϋποθέτει την καθιέρωση εθνικών ποιοτικών προδιαγραφών (standards) κατάρτισης και την πιστοποίηση της κατάρτισης σε εθνικό επίπεδο με βάση τη διαπίστωση επάρκειας (competence-based).

Βέβαια αυτά τα τελευταία έχουν ακουστεί πολλές φορές . Τα ξαναλέμε όμως αφού δεν υπάρχει η βούληση οι εξαγγελίες να γίνουν πράξη.

Πέραν όμως των σημείων τα οποία θίξαμε πιο πάνω, είναι απαραίτητη μια πολιτική εκπαίδευσης και κατάρτισης που να αποσκοπεί στην ανάπτυξη της χώρας και κατ' ακολουθίαν στην υποστήριξη της ατομικής και εθνικής οικονομικής επιτυχίας, στον εφοδιασμό των ανθρώπων με δεξιότητες έτσι, ώστε να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις των νέων τεχνολογιών και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

